

„Az emberélet útjának felén...” – mondja Dante, és csupán sugallta azt, hogy harmincöt éves volt, mikor elindult a túlvilági régiók megismerése felé. Az élet várható tartama Fiesoleban – ahonnan elindult – ma biztos több hetven évnél. Ugyanez igaz az ipari világ másik felére is. Ez nem – vagy még nem? – igaz a maradékra. Ezen azt értem, hogy az élettartam Etiópiában vagy Szudánban talán ha lehet, még rosszabb, mint száz évvel ezelőtt. Ezért bátran állíthatja valaki, hogy bár az élet meghosszabbításának ismerete világszerte jelen van, ez csak a fejlett nemzetekre nézve állja meg a helyét. Hetven, nyolcvan vagy kilencven évet megérve mindnyájunknak meg kell halnunk valamikor. Az élet alapvető feltétele, hogy egyszer véget ér, már ami az egyes élőlényeket illeti. Ami pedig a fajokra nézve igaz, ahogy paleontológiai, zoológiai, botanikai, sőt archeológiai múltunk mutatja, egyes fajtípusok kihalnak – vagy katasztrófa miatt, vagy mert nem tudnak környezetükkel megküzdeni –, míg mások létrejönnek, alkalmazkodnak, életet adnak új dolgoknak, mint friss hajtások egy korhadó tölgyfán. Az ember a fa tetején van, minden élőlények és saját környezetének ura. De ura marad-e nagyon hosszú, hosszú távon saját sorsának, vagy kettős természetű ostoba szolgájává válik-e? Nem tudom megmondani, mi lesz..., mert mi akkor már nem leszünk itt, no meg Heisenberg bizonytalansági törvénye...

Hosszú távú jóslatokba már csak azért sem tanácsos belebonyolódni, mert ahogy a ma a tegnaptól, úgy a holnap a mától függ, a holnapután – a szimbolikusan távolabbi jövő – a holnaptól függ majd. Mi ma azért aggódjunk, hogy ma mi történjék: a holnapért. Amennyit elérünk, annival jobb lesz a holnap: kevesebb szenvedés, több létbiztonság, fokozatos változással egybekötött ökológiai folytonosság. Ezen – és az idők méhében fogant, még föl nem ismert aggodalmakon – alapszik majd a holnapután.

